

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ, ТЕРМІНИ ТОВАРОЗНАВСТВА СПОЖИВЧИХ ВИРОБІВ ТА ЇХ ЕСТЕТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ	7
РОЗДІЛ 2 ТОВАРОЗНАВСТВО ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРІВ	17
1. Вироби з полімерних матеріалів. Товарознавча характеристика	17
2. Товари побутової хімії	25
3. Побутові товари зі скла	38
4. Побутові керамічні вироби	48
5. Металогосподарчі вироби	55
6. Меблеві товари	61
7. Текстильні волокна	71
8. Взуттєві товари	108
9. Хутряні та овчино-шубні вироби	119
10. Парфюмерно-косметичні товари	128
РОЗДІЛ 3 ТОВАРОЗНАВСТВО ТА ЕКСПЕРТИЗА ЯКОСТІ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ	146
РОЗДІЛ 4 ТОВАРОЗНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ	154
1. Характеристика слабоалкогольних напоїв	154
2. Середньоміцні алкогольні напої	156
3. Міцні алкогольні напої	163
РОЗДІЛ 5 ТОВАРОЗНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ	171
1. Товарознавча характеристика кисломолочних продуктів	181
2. Товарознавча характеристика сметани	194

3. Товарознавча характеристика молочних консервів. Класифікація молочних консервів.	199
4. Товарознавча характеристика морозива. Харчова цінність морозива.	208
5. Сичугові сири.	217

РОЗДІЛ 6

ТОВАРОЗНАВСТВО РИБНИХ ПРОДУКТІВ.	240
1. Жива товарна риба. Охолоджена і морожена риба.	242
2. Риба солена. В'ялена і сушена риба. Копчена риба.	264
3. Рибні консерви.	285
4. Рибні напівфабрикати.	297
5. Ікра. Нерибні об'єкти промислу та продукти з них.	300

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО ЧАСТИНИ 1.	319
---	------------

ВСТУП

На теперішній час товарознавство є досить важливою практичною складовою життя людства. Кожний покупець та споживач товару або послуги торкається з поняттями товарознавства по кілька разів на добу.

Взагалі у споживача є дуже стійке переконання в тому, що обов'язки товарознавця полягають лише в оцінці відповідності будь-яких видів товарів чинним нормативним документам. Але, сьогодні в обов'язки товарознавця входять не тільки забезпечення руху товару, але й виконання послуг, що стосуються закупівлі, збуту, зберігання, пакування товарів, а також виконання таких послуг як роздрібна, так і оптова торгівля, включаючи експортно-імпортні операції.

Найважливішими характеристиками всіх товарів є, з погляду товарознавчого працівника, оцінка якості товарів. Причому під поняттям «якості товарів» розуміється не тільки безпосередньо сам товар, а й його пакування. Продукція, що випускається на території України, й та, що імпортується, здебільше переміщується від виробника до споживача в упакованому вигляді. Відповідно до чинних стандартів упаковка визначається як засіб або комплекс засобів, що забезпечують захист продукції від ушкоджень і втрат, докільля від забруднень, а також полегшує процеси ефективної доставки, транспортування, розподілу, інформування, реалізації та споживання продукції.

В умовах поглиблення і розширення світогосподарських зв'язків товарні ринки втрачають національні і територіальні кордони, перетворюючись у світові товарні ринки, на які виступають торговці всіх країн. Серед безлічі товарних ринків виділяються великі групи сировинних, продовольчих товарів, машин і обладнання, інших готових виробів. Діяльність ринків регулюється міжнародними товарними угодами та потребує виконання необхідних митних вимог.

Зважаючи на відмічені задачі, яким повинно відповідати сучасне товарознавство, колектив співробітників кафедри «Товарознавства та митної справи» Одеського національного

технологічного університету розробив цей навчальний посібник, який охоплює всі питання відповідних дисциплін для студентів СВО «Бакалавр» та СВО «Магістр».

Викладений у навчальному посібнику матеріал також буде корисним для практичної діяльності технологів харчових виробництв, викладачів відповідних дисциплін, аспірантів та всіх, хто цікавиться проблемами сучасного товарознавства.

Розділ 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ, ТЕРМІНИ ТОВАРОЗНАВСТВА СПОЖИВЧИХ ВИРОБІВ ТА ЇХ ЕСТЕТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ

Верхівкер Яков Григорович,

д. т. н., професор,
завідувач кафедри товарознавства
та митної справи

Гарбажій Катерина Станіславівна,

к. с-г. н.,
доцент кафедри товарознавства
та митної справи

Товарознавство як наука системно вивчає товари на всіх етапах життєвого циклу, методи пізнання їх споживної вартості (цінності), закономірності формування асортименту, обігу та споживання.

Основними завданнями товарознавства є:

- 1) вивчення споживних властивостей товарів;
- 2) вивчення якості товарів;
- 3) вивчення асортименту товарів, вплив на його розширення та поліпшення.

Предмет товарознавства – споживні властивості товарів. Саме вони роблять продукцію товаром, задовольняючи конкретні потреби людини.

Мета товарознавства:

1. Вивчення основних характеристик товару, складових його споживної вартості, а також їх змін на всіх етапах руху товару.
2. Вивчення чинників, що впливають на формування і збереження якості товару.
3. Методика проведення оцінки якості товару.

4. Проведення градацій якості і виявлення дефектів товарів, причин їх виникнення і способів попередження.

5. Визначення кількісних характеристик одиничних екземплярів і партій товарів.

6. Систематизація товарів шляхом застосування їх класифікації та штрихового кодування.

Згідно з діючим **ДСТУ 3993-2000 «ТОВАРОЗНАВСТВО. Терміни та визначення» існують наступні основні терміни та положення:**

ТОВАР

Будь-яка річ, що на момент надходження в обіг, повинна бути відокремлена з-поміж інших за визначальними ознаками для конкретного договору купівлі/продажу.

ТОВАРНІ РЕСУРСИ

Продукція промислового чи сільськогосподарського виробництва яка надходить у сферу обігу з метою продажу споживачам, а також для створювання товарних запасів.

ТОВАРОЗНАВСТВО

Наукова дисципліна, яка системно вивчає товари на всіх етапах життєвого циклу, методи пізнання їхньої споживної вартості (цінності), закономірності формування асортименту та вимог до якості для забезпечення ефективності їх виробництва, обігу та споживання.

ОБ'ЄКТ ТОВАРОЗНАВСТВА

Товари як продукти праці для задоволення потреб споживача та методи їх теоретичного і практичного пізнання.

ПРЕДМЕТ ТОВАРОЗНАВСТВА

Споживна вартість (цінність) товарів, закономірності її прояву і збереження.

МЕТОД ТОВАРОЗНАВСТВА

Системний підхід до пізнання споживної вартості (цінності) товарів і вивчення закономірностей її прояву і збереження.

СПОЖИВНА ВЛАСТИВІСТЬ ТОВАРУ

Властивість товару, яка обумовлює його корисність і здатність задовольняти потреби споживання і проявляється в процесі споживання.

СОЦІАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ТОВАРУ

Споживна властивість товару, яка обумовлює його відповідність суспільно необхідним потребам населення, доцільність збуту і споживання.

ФУНКЦІЙНІСТЬ ТОВАРУ

Споживна властивість товару, яка обумовлює його використання за призначенням як предмета споживання.

ЕРГОНОМІЧНА ВИМОГА ДО ТОВАРУ

Вимога до товару, яка визначається антропометричними, фізіологічними психофізіологічними, психологічними особливостями людини та обумовлює зручність і комфорт його споживання.

ЕСТЕТИЧНІСТЬ ТОВАРУ

Споживна властивість товару яка характеризує його інформаційну виразність, раціональність форми, цілісність композиції суспільну цінність, стабільність товарного вигляду.

ЕКОЛОГІЧНІСТЬ ТОВАРУ

Споживна властивість товару, яка в разі його споживання проявляється в його впливі на довкілля.

ВЗАЄМОЗАМІННІСТЬ ТОВАРУ

Здатність товару бути використаним без модифікацій замість іншого для виконання тих самих вимог.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

Найважливіша комплексна ринкова характеристика товару, його здатність бути проданим на конкретному ринку в певні терміни за наявності аналогічних товарів-конкурентів.

КЛАСИФІКАЦІЙНА ОЗНАКА ТОВАРУ

Об'єктивна особливість товару, що її вибирають як основу для впорядкування розподілу товарів за незалежними один від одного підрозділами або в логічній послідовності і підпорядкованості.

ВИМОГИ ДО ТОВАРУ

Сукупність якісних і кількісних характеристик товару які відображають уявлення його споживачів про необхідну цінність товару у разі використання його за призначенням у встановлених умовах обігу і споживання.

БЕЗПЕЧНІСТЬ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

Відсутність токсичного, канцерогенного, мутагенного та іншого несприятливого діяння продуктів харчування на організм людини під час використання їх у фізіологічно прийнятих кількостях.

ЕНЕРГЕТИЧНА ЦІННІСТЬ

Показник, що характеризує частку енергії, яка може вивільнитися з харчових речовин у процесі біологічного окислення і використовуватися для забезпечення фізіологічних функцій організму.

БІОЛОГІЧНА ЦІННІСТЬ ХАРЧОВОГО ПРОДУКТУ

Основний показник якості харчового продукту, який визначає ступінь його відповідності оптимальним потребам людини і гарантованої безпеки використання згідно з фізіологічними нормами.

ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ

Об'єкти тваринного чи рослинного походження, що використовують в їжі в натуральному чи переробленому вигляді як джерело енергії, харчових та смако-ароматичних речовин.

ХАРЧОВІ ДОБАВКИ

Речовини, які спеціально вводять у харчові продукти з метою надання їм заданих властивостей.

БІОЛОГІЧНО АКТИВНІ ДОБАВКИ

Речовини або їх суміші, що використовуються для надання раціону харчування спеціальних лікувальних чи лікувально-профілактичних властивостей.

ЯКІСТЬ ТОВАРУ

Сукупність характеристик товару, які визначають ступінь його здатності задовольняти встановлені і передбачені потреби.

ЯКІСТЬ ХАРЧОВОГО ПРОДУКТУ

Сукупність характеристик харчового продукту, які визначають ступінь його здатності забезпечувати стабільність складу і корисних властивостей харчового продукту протягом терміну придатності.

ВИМОГИ ДО ЯКОСТІ ТОВАРУ

Вираження певних потреб через переведення їх у набір кількісно або якісно встановлених норм щодо характеристик товару для забезпечення можливості його перевірки при використанні за призначенням.

ПОГІРШЕННЯ ЯКОСТІ ТОВАРУ

Зниження рівня якості товару спричинене вадами сировини, дефектами матеріалу або виробу, ушкодженнями, а також порушенням технології виробництва, умов зберігання, правил перевезення та експлуатації.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ТОВАР

Подані в документальній або образній формі відомості про товар, місце і час його виготовлення, ціну, правила поводження з ним та догляд за ним спосіб вживання, харчову цінність, термін придатності та назву виробника.

МАРКОВАННЯ ТОВАРУ (СПОЖИВЧОЇ ТАРИ)

Ідентифікаційна умовна познака на кожній одиниці (партії) товару (споживчій тарі) з інформацією **відповідно до** вимог чинних **нормативних** документів.

МАРКОВАННЯ ТРАНСПОРТНОЇ ТАРИ

Ідентифікаційна умовна познака на транспортній тарі з інформацією про одержувача, відправника і способи поводження з упакованим товаром під час його транспортування і зберігання.

СЕРТИФІКАТ ВІДПОВІДНОСТІ

Документ виданий згідно з правилами системи сертифікації, який вказує, що забезпечується необхідна впевненість у тому, що потрібним чином ідентифікована продукція, процес чи послуга відповідають конкретному стандарту чи іншому нормативному документу.

ЗНАК ВІДПОВІДНОСТІ

Захищений за встановленим порядком знак, використаний або виданий згідно з правилами системи сертифікації, який вказує, що забезпечується необхідна впевненість у тому, що ця продукція, процес чи послуга відповідають конкретному стандарту чи іншому нормативному документу.

ШТРИХОВИЙ КОД ТОВАРУ

Комбінація послідовно розташованих паралельних штрихів та проміжків між ними, розміри та розташування яких встановлені певними правилами і призначена для автоматизованої ідентифікації товару та іншої інформації.

ТОРГОВЕЛЬНО-ТОВАРОЗНАВЧА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Сукупність використовуваних у торгівлі видів документів, які характеризують товар, правила догляду за ним, зберігання і транспортування.

СПОЖИВАЧ ТОВАРУ

Будь-яка особа чи група осіб, які придбають або мають намір придбати товар і використовують його за призначенням для задоволення певної потреби.

СПОЖИВНА ВАРТІСТЬ (ЦІННІСТЬ) ТОВАРУ

Корисність товару, яка визначається сукупністю його споживних властивостей і проявляється через задоволення потреб відповідно до призначення товару, його кількості і встановлених умов споживання або експлуатації.

СПОЖИВАННЯ ТОВАРУ

Використання товару споживачем за призначенням для задоволення певної потреби.

ПРЕДМЕТ СПОЖИВАННЯ

Придбаний товар, який використовується споживачем для задоволення матеріальних і духовних потреб.

СПОЖИВЧА СПРОМОЖНІСТЬ

Характеристика, що визначає кількість певного товару, яку може придбати споживач.

СПОЖИВНИЙ КОМПЛЕКС ТОВАРІВ

Сукупність товарів, які складають єдине ціле і придатні задовольнити потреби, об'єднані певною метою суспільного споживання.

УМОВИ СПОЖИВАННЯ ТОВАРУ

Соціальні і природні умови, за яких здійснюються процес споживання товару.

СПОСІБ СПОЖИВАННЯ ТОВАРУ

Сукупність прийомів та методів, які забезпечують процес споживання товару за його призначенням у системі «споживач – товар – умови споживання».

ГАРАНТІЙНИЙ ТЕРМІН

Проміжок календарного часу, протягом якого діє відповідальність виробника (продавця, виконавця) на відповідність проданого ним товару вимогам нормативних документів, договору за умови дотриманням споживачем правил його експлуатації, використання та зберігання.

ТЕРМІН ПРИДАТНОСТІ ТОВАРУ

Період, протягом якого товар за органолептичними, фізико-хімічними, медико-біологічними та іншими показниками, у разі додержання належних умов зберігання, визнається виробником придатним для використання за призначенням.

КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРУ

Упорядкований на основі певних ознак розподіл товарів на класи і дрібніші підрозділи незалежні один від одного або такі що передбачують у логічній послідовності і підпорядкованості.